

Itä-Suomen aluehallintovirasto, kirjaamo
ita(at)avi.fi/https://turvaviestit.avi.fi

Selvityspyyntö 18.03.2024
ISAVI/1262/2024

Selvityspyyntö tiivistetysti:

Itä-Suomen aluehallintovirasto antoi 30.1.2024 kantelupäätöksen (ISAVI/11697/2022), jossa todettiin, että Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvitejien kuntayhtymä ei ole onnistunut lastensuojelun ja vammaistalvitejien yhteistyössä parhaalla mahdollisella tavalla. Asiassa antamansa selvityksen mukaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on ryhtynyt eri toimialueiden välisen yhteistyön ja tiedonkulun varmistaviin toimenpiteisiin.

Itä-Suomen aluehallintovirastoon on saapunut 8.2.2024 asiakkaan yhteydenotto, jossa kerrotaan:

- Siun soten vammaistalvitejissa ei kerrota tarjolla olevista talvitejista
- yhteistyö lastensuojelun kanssa on olematonta
- vammaistalviteji työntää jatkuvasti lastensuojeluun lapsia ja nuoria, joille vammaistalvitejien kuuluisi järjestää talviteji
- Siun sote tulkitsee lakien soveltamisjärjestystä siten, että ensisijaisesti sovelletaan sosiaalihuoltolakia, sitten lastensuojelulakia ja vasta sen jälkeen vammaistalviteji lakeja
- Siun soten vammaistalviteji unohtaa, mikä on asiakkaan tai lapsen etu
- Siun soten vammaistalviteji ei myönnä talviteji vaan sanoo, että lastensuojelu hoitaa

Itä-Suomen aluehallintovirastolle on muodostunut käsitys, että hyvinvointialueen aloitettua toimintansa Siun soten talviteji-alueet ovat yhä eriytyneet ja asiakkaiden edun mukaisten talvitejien yhteensovittamisessa ja talviteji-kokonaisuuksissa on ollut puutteita. Hyvinvointialueen on suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve edellyttää. Yhteen sovitettut talviteji-kokonaisuudet tarkoittaisivat myös tarvetta muodostaa talviteji-järjestelmä sellaiseksi, ettei hyvinvointialueella olisi kustannuksia perusteettomasti lisääviä päällekkäisiä talviteji. Talvitejien horisontaalinen integraatio eli perustason sosiaali- ja terveystalvitejien liittäminen yhteen, ja vertikaalinen integraatio, eli perus- ja erityistason talvitejien liittäminen yhteen, hyödyntäisi erityisesti sellaisia vammaistalviteji henkilöitä, jotka tarvitsevat monenlaisia sosiaali- ja terveydenhuollon eri ammattilaisten antamia talviteji. Hyvinvointialue määrittelee talviteji-kokonaisuudessa järjestämistalviteji-alueella olevien eri talvitejien suhteet toisiinsa, talvitejien yhteensovittamisen periaatteet sekä talviteji-alueen työnjaon ja vastuut. Substanssilainsäädännössä on säännöksiä, jotka edistävät osaltaan asiakkaan talvitejien yhteensovittamista yksilötasolla. SHL:n 42 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaalle on nimettävä asiakkuuden ajaksi pääsääntöisesti omatyöntekijä. Vastaavasti lastensuojelulain 13 b §:ssä säädetään, että lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä. Lisäksi on useita säännöksiä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten yhteistyövelvoitteista.

Itä-Suomen aluehallintovirasto pyytää Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluehallitusta hankkimaan asian tutkimiseksi tarpeelliset selvitykset ja antamaan asiassa oman lausuntonsa. Lausunnossa pyydetään ottamaan kanta erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

1. *Millaiset ovat vammaispalvelujen ja lastensuojelun palvelujen yhteensovittamisen periaatteet sekä miten hyvinvointialueella on määritelty työnjaot ja vastuut?*

Selvityksen liitteenä olevasta muistiosta (26.4.2024) käy esille, ettei tällä hetkellä ole selkeitä periaatteita tai toimintatapoja rajapintayhteistyöstä. Työntekijät ovat tapauskohtaisesti harkiten yhteydessä toiseen palvelutehtävään asiakkaan asiassa. Haasteita on ilmennyt muuttuvissa asiakastilanteissa tai tilanteissa, jossa ei ole voimassa olevaa asiakkuutta toisessa palvelussa.

2. *Kenen vastuulla on koordinoida vammaisen asiakkaan ja hänen perheensä palveluja silloin, kun asiakas tarvitsee monenlaisia sosiaali- ja terveydenhuollon eri ammattilaisten antamia ja eri laeissa säädettyjä palveluja?*

Asiakkuudesta vastaavan omatyöntekijän tehtävänä on koordinoida tarkoituksenmukaisten ja yhteensovitettujen palveluiden järjestäminen. Asiakasta ja hänen perhettään informoidaan viranomaisyhteistyöstä. Moniammatillisilla palavereilla pyritään vähentämään asiakkaan/perheen kuormitusta eri viranomaisten palavereissa.

3. *Miten Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on käytännössä onnistunut palvelujen pirstaloitumisen vähentämisessä, yhteensovitettujen palvelukokonaisuuksien tarjoamisessa ja asiakaslähtöisyydessä?*

Asiakassuunnitelma/palvelusuunnitelma/erityishuollon palvelusuunnitelma on keskeisin työväline asiakkaan palvelutarpeen ja palveluiden selvittämisessä. Asiakkaan ja tai perheen mahdolliset eriävät mielipiteet kirjataan sekä ammattihenkilön ammatillinen näkemys niistä palveluista ja tukitoimista, joilla vastataan palvelutarpeisiin.

Kaikilta osin emme ole onnistuneet vähentämään palvelujen pirstaloitumista, palvelukokonaisuuksien yhteensovittamista ja asiakaskeskeisyyttä. Olemme tunnistanee edellä mainitut puutteet, joita lähdemme yhdessä ratkomaan tämän vuoden aikana ja erityisesti seuraavien kolmen vuoden aikana huomioiden uuden vammaispalvelulain siirtymäsäännös vammaispalvelujen osalta.

4. *Mihin toimenpiteisiin hyvinvointialue on ryhtynyt vammaispalvelujen ja lastensuojelun välisen yhteistyön ja tiedonkulun varmistamiseksi?*

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen osalta on sovittu lastensuojelun ja vammaispalvelun välisiä palavereja yhteistyön ja tiedonkulun varmistamiseksi. Lisäksi olemme yhteistyössä kokoontuneet maalisi- ja huhtikuun 2024 aikana vammaisten lasten asumista koskevan investointisuunnitelman osalta.

22.10.2024 ja 19.11.2024 on koko hyvinvointialueen henkilöstölle tarkoitettu koulutus uudesta vammaispalvelulaista. Kouluttajana Tapio Rätty.

5. *Miten Siun sote tulkitsee seuraavien lakien soveltamisjärjestystä: sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki, vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki?*

Sosiaalihuoltolain rooli sosiaalihuollon yleislakina merkitsee sitä, että erityisryhmien tarpeisiin on ensisijaisesti pyrittävä vastaamaan sosiaalihuoltolaissa säädetyillä yleisillä sosiaalipalveluilla. Jos nämä osoittautuvat riittämättömiksi, mahdottomiksi tai epätarkoituksenmukaisiksi, on palvelut järjestettävä erityislain/lakien nojalla. Lapsen etua arvioitaessa on asiakkaan etua koskevan sosiaalihuoltolain 4 §:n lisäksi huomioitava lapsen etua koskeva 5 §. Tärkeimpiä ensisijaisia perhettä ja lasta tukevia sosiaalipalveluita ovat mm. sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö, lapsiperheen kotipalvelu, tukipalvelut ja kotihoito. Muistion liitteenä on vammaispalvelun ja lapsiperhepalvelun työntekijöiden tapaamisesta pidetty muistio.

Lastensuojelulaki, vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki ovat erityislakeja, jotka eivät ole toisiaan pois-sulkevia. Asiakkaan palvelutarve määrittää, mikä palvelu/mitkä palvelut vastaavat parhaiten asiakkaan palvelutarvetta. Lisäksi tarvetta on syventää yhteistyötä vaativan päätöksiä tekevän moniammatillisen asiantuntijaryhmän kanssa tietoisuuden lisäämiseksi ko. asiantuntijaryhmän toiminnasta ja erityisosaamisen hyödyntämisestä yhteisissä asiakasprosesseissa.

5. *Antaako tämä asia aihetta omavalvonnallisiin toimenpiteisiin hyvinvointialueella? Jos antaa, millaisiin ja millaisella aikataululla niitä aiotaan toteuttaa?*

Vammaispalvelun osalta on toteutettu 1.2.2024 alkaen tiimimalli osana valmistautumista uuden vammaispalvelulain muutokseen. Lasten ja nuorten tiimin asiakasikäryhmä on 25 ikävuoteen saakka. Lasten ja nuorten tiimi työskentelymalli mahdollistaa vammaispalvelun, lapsiperhepalvelun ja lastensuojelun välisen yhteistyön kehittämisen ja syventämisen.

Vammaispalvelun, lastensuojelun ja lapsiperhepalvelujen rajapintayhteistyön tekemistä muihin toimijoihin tukee Perhekeskuksen verkostokartta. Sosiaali- ja terveydenhuollon rajapintayhteistyön edistämistä tukee syyskuussa-23 maakunnallisena palveluna aloittanut lapsiperhepalvelujen yhteisasiakasohjaus, mikä on keskittynyt ammattilaisten kiireettömään puhelin konsultaatioapuun. Asiantuntijahoitajat voivat osallistua verkostotyöskentelyyn, auttaa lapsen ja perheen tarvitsemien palvelujen ja tukimuotojen yhteensovittamisessa. Toiminnan esittely pidettiin 10/2023 vammaispalvelun sosiaalityö- ja ohjaus työntekijöille.

Lapsiperhepalvelun, lastensuojelun ja vammaispalvelun osalta yhteistyöstä on sovittu. Ennen 1.1.2025 voimaan tulevaa uutta vammaispalvelulakia käymme edellä mainitun lain sisältöä perhe- ja sosiaalipalveluissa yhdessä läpi Tapio Rädyn koulutuspäivien jälkeen.

Pohjois-Karjalan maakunnan hyvinvointi- ja sivistysjohtajien, UEF:n ja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kokoukset järjestetään 18.4.2024, 5.9.2024 ja 6.11. klo 13–15. Tämä on konkreettista rajapintayhteistyötä koskien maakuntamme lasten ja nuorten tilannekuva, joihin etsimme yhdessä ratkaisuja.

Todetaan tässä yhteydessä allekirjoittaneen kuuluvan Lasten ja nuorten kehityksellisiin ja psyykkisiin häiriöihin liittyvien sote-palvelujen kehittämistyöryhmään.

Lausuntoon tulee liittää sitä tukevat dokumentit (esim. Siun soten ohjeet tai määräykset ja prosessikaaviot), joista käy ilmi vammaispalvelujen ja lastensuojelun palvelupolut ja henkilöstön työnjako ja vastuut.

Lausuntoon tulee lisäksi liittää sekä vammaispalvelujen että lastensuojelun asiakastyötä tekevien (johtavien) viranhaltijoiden näkemykset siitä,

- miten lastensuojelun ja vammaispalvelujen välinen yhteistyö toimii?
- onko lastensuojelun ja vammaispalvelujen välinen työnjako ja vastuut määritelty riittävän selkeästi?
- mitä haasteita käytännön yhteistyössä on havaittu ja mihin toimenpiteisiin asiassa on ryhdytty?

Vammaispalvelun johtavien sosiaalityöntekijöiden näkemykset edellä mainittuihin kysymyksiin ovat erikseen liitteinä.

Liperissä, 29.4.2024

Tarja Hallikainen

Palvelujohtaja

Perhe- ja sosiaalipalvelut/vammaispalvelut
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue – Siun sote
Tikkamäentie 16
80210 Joensuu

Liitteet:

Vammaispalvelun ja lapsiperhepalveluiden yhteistyö muistio 25.3.2024

Rajapintayhteistyö vammaispalvelu ja lastensuojelu 26.4.2024

Vammaispalvelujen johtavien sosiaalityöntekijöiden näkemykset, 26.4.2024